

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa J. B.
przeciwko Bankowi Gospodarki Żywnościowej S.A. o pozbawienie tytułu
wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 23 lutego 2011 r.,
zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 27 września 2010 r.,

- 1) oddała zażalenie;
- 2) przyznaje adw. K. H. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego kwotę 3600 zł (trzy tysiące sześćset), powiększoną o stosowną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej J. B. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

W dniu 13 października 2009 r. J. B. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego wydanym w dniu 7 kwietnia 2000 r. z powództwa J. B. przeciwko Bankowi Gospodarki Żywnościowej S.A. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Podstawę skargi stanowiły zarzuty oparcia wyroku na dokumentach podrobionych i przerobionych, uzyskania wyroku za pomocą przestępstwa, wykrycia nowych faktów i dowodów oraz nieważności postępowania w wyniku pozbawienia powoda możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa i nie przyznania mu pełnomocnika z urzędu.

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2009 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę jako spóźnioną.

W wyniku zażalenia skarżącego Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 24 marca 2010 r. w sprawie V CZ 16/10 uchylił postanowienie Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że powołane w skardze podstawy wznowienia przewidziane w art. 403 § 1 i 2 k.p.c. były spóźnione, natomiast co do podstawy przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. wskazał, iż skarżący jako argument na uzasadnienie twierdzenia o pozbawieniu go możliwości działania w wyniku odmowy przyznania mu pełnomocnika z urzędu, powołał wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 17 czerwca 2008 r. stwierdzający naruszenie jego prawa do sądu i rzetelnego procesu, a dochowanie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania odniósł do daty doręczenia mu odpisu tego wyroku z uzasadnieniem. Sąd Apelacyjny nie zbadał tej podstawy wznowienia przy uwzględnieniu treści powyższego wyroku oraz wypowiedzi doktryny i judykatury, w tym postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2007 r. I PZ 5/07 (OSNP 2008/13-14/196), dotyczących wpływu orzeczenia stwierdzającego naruszenie art. 6 ust.1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej dnia 4 listopada 1950 r. w Rzymie (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz.284 ze zm. – dalej: „Konwencja o ochronie praw człowieka”) na sytuację strony i postępowanie sądowe. Sąd Najwyższy stwierdził, że wymagało rozważenia, czy przedstawione okoliczności wypełniają

powołaną podstawę wznowienia, czy podstawa ta rzeczywiście istnieje oraz czy dochowany został termin do złożenia skargi o wznowienie postępowania, stosownie do art. 410 § 1 k.p.c.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 września 2010 r. odrzucił skargę.

Stwierdzając, że jest związany oceną prawną Sądu Najwyższego przedstawioną w postanowieniu z dnia 24 marca 2010 r. przyjął za podstawę rozstrzygnięcia stanowisko tego Sądu zajęte w postanowieniu z dnia 17 kwietnia 2007 r. I PZ 5/07, w myśl którego wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka uznający, że doszło do naruszenia prawa strony do rzetelnego procesu sądowego, gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie prawa człowieka, może stanowić okoliczność uzasadniającą wznowienie postępowania z powodu nieważności (art. 401 pkt 2 k.p.c.) także wtedy, gdy postępowanie nie zakończyło się wyrokiem, lecz postanowieniem o charakterze formalnym.

Sąd Apelacyjny uznał, że w sytuacji, gdy okolicznością uzasadniającą wznowienie postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości działania jest wyrok ETPCz, skarga powinna być wniesiona w terminie 3 miesięcy od daty powzięcia przez skarżącego wiadomości o tym wyroku. Wskazał, że zgodnie z twierdzeniami J. B., powziął on informację o wyroku ETPCz z dnia 17 czerwca 2008 r. od swojego adwokata w końcu lipca 2008 r. Przed dniem 4 sierpnia 2008 r. skarżący dokonał skróconego tłumaczenia tego wyroku i dalsze jego czynności zmierzały do zaskarżenia wyroku ETPCz do Izby Wyższej Trybunału oraz do uzyskania tłumaczenia wyroku z uzasadnieniem, którego dokonanie zlecił we wrześniu 2009 r., a uzyskał w dniu 19 września 2009 r.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w takiej sytuacji przewidziany w art. 407 § 1 k.p.c. trzymiesięczny termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania rozpoczął bieg najpóźniej od początku sierpnia 2008 r. i upłynął przed wniesieniem skargi. W ocenie tego Sądu nie ma podstaw do przyjęcia za skarżącym, że termin ten rozpoczął bieg dopiero od dnia 19 września 2009 r. tj. od dnia uzyskania przez skarżącego odpisu wyroku ETPCz z uzasadnieniem, bowiem niedopuszczalne jest subiektywizowanie terminu do wniesienia skargi w zależności od aktywności strony.

Niezależnie od tego Sąd Apelacyjny wskazał, że stwierdzone przez ETPCz w wyroku z dnia 17 czerwca 2008 r. naruszenie art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka polegało na nie uzasadnieniu postanowienia Sądu z dnia 4 września 2000 r. o odmowie przyznania skarżącemu pełnomocnika z urzędu, co nie jest, zdaniem Sądu, tożsame z pozbawieniem skarżącego prawa do obrony w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. i w konsekwencji uznał, że nie istnieje także podana przez skarżącego podstawa wznowienia.

W zażaleniu skarżący podniósł, że dopiero we wrześniu 2009 r., po otrzymaniu tłumaczenia wyroku z uzasadnieniem ETPCz, powziął wiadomość o merytorycznej podstawie wznowienia postępowania, przedtem nie miał świadomości w tym przedmiocie ze względu na zły stan zdrowia kardiologicznego i psychicznego oraz leczenie, co wynika z jego oświadczenia złożonego w sprawie. Stwierdził też, że wskazana przez niego podstawa wznowienia istnieje, bowiem zgodnie ze stanowiskiem zajęтым przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 kwietnia 2007 r. I PZ 5/07 wyrok ETPCz stwierdzający naruszenie art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka może stanowić okoliczność uzasadniającą wznowienie postępowania także wówczas, gdy postępowanie zakończyło się nie wyrokiem lecz postanowieniem o charakterze formalnym. W oparciu o te zarzuty wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. także Sąd Najwyższy przy ponownym rozpoznaniu sprawy jest związany wykładnią prawa dokonaną przez ten Sąd w orzeczeniu uchylającym poprzednie orzeczenie Sądu drugiej instancji, a zatem rozpoznając obecnie zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego odrzucające skargę, Sąd Najwyższy jest związany wykładnią art. 401 pkt 2 i art. 407 § 1 k.p.c. dokonaną w postanowieniu z dnia 24 marca 2010 r. V CZ 16/10. Z tych przyczyn przy rozstrzyganiu zażalenia nie może być uwzględnione stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 30 listopada 2010 r. III CZP 16/10, przyjmujące, że ostateczny wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w którym stwierdzono naruszenie prawa do sprawiedliwego

rozpoznania sprawy przez sąd, zagwarantowanego w art. 6 Konwencji o ochronie prawa człowieka nie stanowi podstawy wznowienia postępowania cywilnego.

Wobec powyższego należy uznać, że powołany przez skarżącego wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 17 czerwca 2008 r., stwierdzający naruszenie art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka przez naruszenie prawa skarżącego do sprawiedliwego rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym, w wyniku nie uzasadnienia postanowienia Sądu z dnia 4 września 2000 r. odmawiającego przyznania skarżącemu pełnomocnika z urzędu, może stanowić okoliczność uzasadniającą wznowienie postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. Odmienne stanowisko Sądu Apelacyjnego zajęte w tym przedmiocie w zaskarżonym postanowieniu narusza art. 398²⁰ k.p.c.⁸

Naruszenie to jednak nie miało ostatecznie wpływu na rozstrzygnięcie sprawy, bowiem prawidłowo skarga została odrzucona jako wniesiona po terminie przewidzianym w art. 407 § 1 k.p.c. Trafne jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, iż w sytuacji, gdy podstawę wznowienia postępowania stanowi zarzut nieważności postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.), oparty na wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzającym naruszenie prawa strony do rzetelnego procesu sądowego, zagwarantowanego w art. 6 ust 1 Konwencji o ochronie praw człowieka, przewidziany w art. 407 § 1 k.p.c. trzymiesięczny termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania należy liczyć od dnia, w którym strona dowiedziała się o wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzającego naruszenie jej prawa do rzetelnego procesu. Przy badaniu tej okoliczności decydujące znaczenie ma to, kiedy strona rzeczywiście dowiedziała się o treści wyroku ETPCz., a więc o tym, że Trybunał z określonych przyczyn stwierdził naruszenie jej prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez polski sąd. Dopiero bowiem wtedy strona, znając przyczynę nieprawidłowego postępowania sądu, pozbawiającego ją możliwości działania, ma rzeczywistą możliwość wniesienia skargi wskazującej tę podstawę wznowienia.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny zbadał tę okoliczność w oparciu o twierdzenia skarżącego i słusznie uznał, że o treści wyroku Europejskiego

Trybunału Praw Człowieka z dnia 17 czerwca 2008 r. oraz o stwierdzonej przez Trybunał przyczynie pozbawienia skarżącego możliwości obrony, dowiedział się on najpóźniej z końcem lipca 2008 r., gdy uzyskał skróconą wersję tłumaczenia tego wyroku i uzasadnienia. O tym, że to tłumaczenie w wystarczający sposób informowało o stanowisku Trybunału co do naruszenia prawa skarżącego do rzetelnego procesu i wskazywało przyczynę tego naruszenia świadczy fakt, że w oparciu o nie skarżący w dniu 4 sierpnia 2008 r. złożył odwołanie od tego wyroku Trybunału do Wielkiej Izby. Niewątpliwie zatem znał już wówczas okoliczności, które w ocenie Trybunału, stanowiły nieprawidłowe działanie sądu polskiego naruszające prawo skarżącego do rzetelnego procesu, a zatem znał naruszenie prawa pozbawiające go możliwości działania przed sądem polskim. Miał zatem możliwość wniesienia skargi o wznowienie postępowania opartej na przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawie pozbawienia go możliwości działania.

Trafne jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, że w tej sytuacji trzymiesięczny termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania rozpoczął bieg od sierpnia 2008 r. i upłynął z dniem 1 listopada 2008 r. Wbrew twierdzeniom skarżącego zawartym w zażaleniu, nie wykazał on, że w tym czasie, aż do września 2009 r., z powodu złego stanu zdrowia nie miał świadomości istnienia podstawy wznowienia. Ze złożonych przez niego w sprawie oświadczeń wynika, że czuł się źle z przyczyn kardiologicznych w czerwcu i lipcu 2008 r., przebywał na zwolnieniu lekarskim od 16 czerwca do 7 lipca 2008 r. oraz od 18 lipca 2009 r. do 5 sierpnia 2009 r. Brak zatem jakichkolwiek dowodów na to, że w czasie biegu terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania tj. od 1 sierpnia do 1 listopada 2008 r. istniały obiektywne przeszkody nie pozwalające na zapoznanie się przez skarżącego z treścią wyroku z dnia 17 czerwca 2008 r. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który posiadał i ze stwierdzonymi przez Trybunał naruszeniami art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie. Na wniosek pełnomocnika powoda z urzędu Sąd Najwyższy przyznał mu od Skarbu Państwa zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu zażaleniowym (§ 19 i 20 w zw. z § 6 pkt 7, § 13 ust. 2 pkt 2 i § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).